

## СТАРИЙ і НОВИЙ КРАЙ

*Moklak J. Stary i nowy kraj. Publicystyka polityczna Wania Hunianki. Kleveland, Ohio 1933 /  
J. Moklak. – Kraków : Historia Jagellonica, 2015. – 224 s.*

Спочатку було слово... Лідер сусідньої держави намагався нівелювати ратний подвиг мільйонів українців у роки Другої світової війни, а вже потім було вторгнення... Українців намагалися й намагаються ділити зовнішні вороги, внутрішні чвари та недалекоглядність тощо. Терени за Збручем перебували під різними державними утвореннями та етнічними домінантами. Усе це не могло не позначитися на самоідентифікації частини етнографічних груп, приналежних до нашого народу. Особливим різноманіттям і певною територіальною строкатістю визначаються русини, які себе можуть ідентифікувати з лемками, українцями, словаками та поляками. Така ситуація зумовлена низкою історичних колізій. Непроста доля одного із представників цієї етнографічної групи уродженця, Новосондецького повіту Дмитра Віслоцького, є тому підтвердженням.

У джерелознавчій розвідці доктора історичних наук, відомого дослідника, ад'юнкта кафедри історії Східної Європи з Ягеллонського університету Ярослава Мокляка на прикладі Дмитра Віслоцького прослідковується доля мешканців Карпатського регіону в місці автохтонного проживання українців, поляків та словаків. Разом з Іваном Русенком видавав Дмитро Віслоцький у 1911 році у Львові, а згодом у Новому Сончі та Горлицях газету «Лемко». У 1917 році Дмитра за звинуваченням у шпигунській діяльності на користь Росії було засуджено до смертної кари, заміної на довічне ув'язнення. У 1918 році після поразки Австро-Угорщини в Першій світовій війні був причетний до діяльності Лемків-

ської республіки у Флоринці й Карпаторуської Народної Республіки в Жешові. Уже у травні 1919 року був одним із творців Центральної руської ради в Ужгороді та займався журналістською діяльністю.

З 1922 року в Канаді розпочався його американський етап життя. Перебравшись до США Д. Віслоцький у 1930–1938 роках видавав «Карпаторусский календар Ваня Гунянки». Сталінський режим вчинивши злочин голодомору в Україні організував у 1934 р. пропагандистську подорож письменників та журналістів із Західної Європи та США до СРСР. Серед них був і Д. Віслоцький. У 1939 р. співпрацював із Карпаторуським Американським Центром. Підпавши під пропагандистські кліше кремлівських пропагандистів, він почав марити ідеєю повернення до СРСР. Був палким прихильником теорії окремішності русинів, а не їхньої тотожності з українським народом. Адептом цієї концепції є керівник кафедри українознавства університету Торонто П. Р. Магочий. Після Другої світової війни Д. Віслоцький осів в Ужгороді. Уже на схилі літ в емігрантських газетах Нового Йорку, Філадельфії та Торонто він опублікував статтю «Що треба знати лемкам в Америці», де кардинально переглянув свої попередні погляди. Помер у 1968 р. у Львові.

Виконавши своє дослідження в рамках дослідницької Програми національного розвитку гуманістики краківський дослідник пропонує науковому загалу новий матеріал для розуміння складних процесів націо- та державотворення.

*Дата надходження статті до редколегії 02.09.2015*